

การวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา”
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
An Analysis of Reading Passages in Thai Language Textbooks
“Wiwittaphasa” of Junior High School Level

เชษฐรัฐ กองรัตน์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Chedtharat Kongrat
Khon Kaen University
Email: Chedko@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านรูปแบบ จุดมุ่งหมาย และคุณค่าของบทอ่าน และ 2) วิเคราะห์ความสอดคล้องของบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งหมด 3 เล่ม จำนวน 42 เรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏผล ดังนี้ 1) รูปแบบการนำเสนอบทอ่านมีการนำเสนอแบบร้อยแก้วมากที่สุด 2) จุดมุ่งหมายในการนำเสนอบทอ่านมีการนำเสนอจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มากที่สุด และ 3) คุณค่าที่ปรากฏในบทอ่าน พบคุณค่าในด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากที่สุด
2. ความสอดคล้องของบทอ่านตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 พบว่าเนื้อหาของบทอ่านมีความสอดคล้องกับหลักสูตรซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามเป้าหมาย

* ได้รับบทความ: 29 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 27 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 มีนาคม 2565

ของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ เป็นเนื้อหาที่ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เป็นประเด็นสำคัญ 2) ด้านทักษะกระบวนการ เป็นเนื้อหาสร้างพื้นฐานให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ส่งเสริมให้คิดอย่างเป็นลำดับขั้นตามความยากง่ายของระดับชั้น และ 3) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเนื้อหาสร้างการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก เมื่อพิจารณาถึงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตร พบว่า บทอ่านนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะทางการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คำสำคัญ: บทอ่าน; หนังสือเรียนภาษาไทย

Abstract

The objectives of this research article were 1) to analyze passages in Thai language textbook, “Wiwittaphasa” of junior high school level in terms of forms, purposes and values of the passages; 2) to analyze the congruence of the passages in Thai Language textbooks, “Wiwittaphasa” of junior high school level based on Basic Education Core Curriculum 2008. The content analysis were 42 passages derived from 3 Thai Language textbooks, “Wiwittaphasa”, of junior high school level.

The results of the analysis of passages in Thai Language textbooks, “Wiwittaphasa”, for the junior high school level were as follows:

1. The analysis of the passages in the textbooks shows that 1) The forms to present the passages are mostly in the prose form. 2) The purposes of the passages were to educate mostly in various disciplines. 3) The values found in the passages were mostly promoted the desirable characteristics.

2. The congruence between the reading passages and the Basic Education Core Curriculum 2008 shown that the contents in the passages are congruent with the curriculum. It played as an important role for learners to achieve the goals of the curriculum as follows: 1) For Knowledge, the contents were to educate the main points of various disciplines. 2) For Skills, the contents were to found the basis for learners to

develop thinking skills, to think hierarchically in accordance with the difficulty of each level. 3) For Attributes, the contents created learning experience that allowed learners to apply the knowledge in their daily lives, and to be able to live happily with others in society as Thai citizens and global citizens. When considering the key competency of the learners according to the curriculum, it was found that the reading passages encouraged learners to develop important learning competencies such as communication capacity, thinking capacity, problem-solving capacity, capacity for applying life skills, capacity for technological application.

Keywords: Reading Passages; Thai Language Textbooks

บทนำ

หนังสือเรียน คือ องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในฐานะสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งได้รวบรวมเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนทำความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพในที่สุด ดังนั้น หนังสือเรียนจึงเป็นแหล่งรวบรวมประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ ที่นำมาบันทึกไว้ด้วยกลวิธีทางภาษาเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้นไปสู่ผู้เรียนทั้งที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน และคาดว่าจะเกิดในอนาคต ดังที่ วัชรพล วิบูลยศรีน (2561 : 54) ได้กล่าวว่า หนังสือเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้เรียน เป็นเครื่องมือที่มีทำหน้าที่ถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ที่จำเป็นปลูกฝังค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงาม

หนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหนังสือเรียนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยปรับปรุงและพัฒนาจากหนังสือเรียนตามหลักสูตรเดิมให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษางานเขียนหลากหลายเพื่อสังเกตและเข้าใจลักษณะของภาษาไทย สามารถใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความรู้สึก และจินตนาการ นำไปสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ฝึกกระบวนการคิดในมิติต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีนิสัยรักการอ่าน นำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงทักษะทั้งสี่ คือ การฟัง การดู การอ่าน และการเขียน นอกจากนี้ ยังปลูกฝังวัฒนธรรมทางภาษา ความเป็นชาติ ความเป็นคนดีของสังคมไทยและสังคมโลก รวมทั้งสามารถนำความรู้ ความคิด ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ตลอดจนพัฒนาตนเองตามค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

หนังสือเรียนจึงมีความสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้มีการแต่งตั้งคณะผู้จัดทำและเรียบเรียงหนังสือ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในสาขาภาษาไทย โดยมีการอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระก็ยังคงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความวิวัฒนาการของสังคม ดังจะเห็นได้จากในระดับชั้นประถมศึกษา รุ่งฤดี ภูมศรี (2542) ได้วิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในฐานวรรณกรรมสำหรับเด็ก รังรอง เจริญวิจิตร (2561) ได้ทำการศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที: ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ สิบสอง นอกจากนี้ วรกมล สีหานาวี และมณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563) ได้วิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาตอนปลาย สำหรับในระดับชั้นมัธยมศึกษา นงศรัณยู อุโฆษกิจ (2540) ได้ทำการวิเคราะห์รูปแบบการเรียบเรียงความคิดที่ปรากฏในบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สุปราณี พนารัตน์ (2542) ได้วิเคราะห์วรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยชุด วรรณสารวิจิตร เล่ม 3 และเล่ม 4 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จิรัชยาณ์ ปรกรณ์คุณารักษ์ (2557) ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจิตร ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปราโมทย์ สกลรักความสุข (2562) ได้ศึกษาบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทยกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ ขจิญช ดาโอภา และ ไพโรจน์ เต็มเตชาติพงศ์ (2563) ได้วิเคราะห์หนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการศึกษาข้างต้น จะเห็นว่าหนังสือเรียนได้ผ่านการวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ มาทุกยุคทุกสมัย ตามพัฒนาการหลักสูตรของชาติ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและมีความสนใจที่จะวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยคาดหวังว่า ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงความสมบูรณ์ด้านเนื้อหา และความสอดคล้องของบทอ่านกับหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และสามารถประกอบอาชีพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านรูปแบบ จุดมุ่งหมาย และคุณค่าของบทอ่าน
2. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาวเคราะห์ด้วยบท (Content Analysis) ซึ่งมีวิธีดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะหนังสือเรียนภาษาไทยและหลักเกณฑ์การวิเคราะห์บทอ่านจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนและวรรณกรรมสำหรับเยาวชนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. รวบรวมบทอ่านในหนังสือเรียน “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ทั้งหมด 3 เล่ม จำนวน 42 เรื่อง
4. วิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในประเด็น ดังนี้ 1) การนำเสนอบทอ่าน ในด้านรูปแบบ จุดมุ่งหมาย และคุณค่า และ 2) ความสอดคล้องของบทอ่าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

ผลการวิจัย

1. การนำเสนอบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1) การนำเสนอบทอ่าน พบว่า มีการนำเสนออยู่ 2 รูปแบบ คือ บทร้อยแก้ว และบทร้อยกรอง ในส่วนของบทร้อยแก้วมีการนำเสนอในรูปแบบ บทความและเรื่องสั้นมากที่สุด รองลงมา คือ ความเรียง และบทสนทนา นอกนั้นมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย ได้แก่ สารคดี นิทาน จดหมาย ตำนาน บันทึก เรียงความ บทวิทยุ บทโทรทัศน์ บทละครพูด และสถานการณ์จำลอง ตามลำดับ ส่วนการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบร้อยกรอง ประกอบด้วย เพลง กลอนสุภาพ กลอนบทละคร โคลงสี่สุภาพ กาพย์สุรางคนางค์ 28 และกลอนสักวา

2) จุดมุ่งหมายการนำเสนอบทอ่าน พบว่า มีการนำเสนอจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม เพื่อแสดงทรรศนะ ให้ความบันเทิง สะท้อนสังคม และวัฒนธรรม ตามลำดับ

3) คุณค่าของบทอ่าน พบว่า คุณค่าในด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์มากที่สุด ได้แก่ ใฝ่เรียนรู้ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อยู่อย่างพอเพียง รองลงมาคือคุณค่าด้านเป็นแหล่งให้ความรู้ ได้แก่ การใช้ภาษาไทย วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และการเขียน และสุดท้ายคือ ด้านการให้ข้อคิด คติเตือนใจ ตามลำดับ

2. ความสอดคล้องของบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสำคัญที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุตัวชี้วัดของหลักสูตร โดยระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ กระบวนการศึกษาธิการจึงได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสาระการอ่านไว้ว่า อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็น ทำนองเสนาะได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิดย่อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจารณ์ อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้นับสนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 5) และเมื่อวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องของบทอ่าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความสอดคล้องของบทอ่านกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน มีบทอ่านที่เป็นบทร้อยแก้ว ได้แก่ ความเรียง สารคดี บทความ เรื่องสั้น และจดหมาย ส่วนบทอ่านที่เป็นบทร้อยกรอง ได้แก่ กลอนสุภาพ กาพย์สุรางคนางค์ 28 กลอนสักวา และกลอนบทละคร ซึ่งในสาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนดให้ผู้เรียนได้อ่านงานเขียนที่เป็นบทร้อยแก้ว ได้แก่ เรื่องเล่าจากประสบการณ์ เรื่องสั้น บทสนทนา นิทานชาดก วรรณคดีในแบบเรียน งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ บทความ สารคดี เอกสารทางวิชาการ งานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจ เอกสารคู่มือ และหนังสือตามความสนใจ ส่วนบทอ่านที่เป็นบทร้อยกรอง ได้แก่ กลอนสุภาพ กลอนสักวา กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบ้ง 16 กาพย์สุรางคนางค์ 28 และโคลงสี่ภาพ เมื่อพิจารณารูปแบบของบทอ่าน พบว่า บทอ่านประเภทนิทานชาดก เอกสารคู่มือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบ้ง 16 และโคลงสี่ภาพ ไม่ปรากฏตามที่ระบุไว้ในสาระการเรียนรู้แกนกลาง แต่พบบทอ่านในรูปแบบของจดหมายแทน

2) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความสอดคล้องของบทอ่านกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ปรากฏบทอ่านที่เป็นบทร้อยแก้ว ได้แก่ ความเรียง บทความ นิทาน เรื่องสั้น บทกวี เรียงความ บทสนทนา สถานการณ์จำลอง ส่วนบทอ่านที่เป็นบทร้อยกรอง ได้แก่ กลอนสุภาพ และเพลง ซึ่งในสาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนดให้ผู้เรียนได้อ่านงานเขียนที่เป็นบทร้อยแก้ว ได้แก่ วรรณคดีในบทเรียน บทความ บทกวี เหตุการณ์ บทสนทนา บทโฆษณา งานเขียนประเภทโน้มน้าวใจ เรื่องราวจากบทเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และหนังสือตามความสนใจ ส่วนบทอ่านที่เป็นบทร้อยกรอง

ได้แก่ กลอนบทละคร กลอนนิทาน กลอนเพลงยาว และกาพย์ห่อโคลง เมื่อพิจารณารูปแบบของบทอ่านพบว่า บทอ่านประเภทบทโฆษณากลอนบทละคร กลอนนิทาน กลอนเพลงยาว และกาพย์ห่อโคลงไม่ปรากฏตามที่ระบุไว้ในสาระการเรียนรู้แกนกลาง แต่พบบทอ่านในรูปแบบของความเรียง นิทาน เรื่องสั้น เรียงความ กลอนสุภาพ และเพลงแทน

3) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความสอดคล้องของบทอ่านกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน ปรากฏบทอ่านที่เป็นบทร้อยแก้ว ได้แก่ สารคดี บทความ ตำนาน เรื่องสั้น จดหมาย บทสนทนา บทวิทยุ บทโทรทัศน์ บทละครพูด ส่วนบทอ่านที่เป็นบทร้อยกรอง ได้แก่ โคลงสี่สุภาพ และเพลง ซึ่งในสาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนดให้ผู้เรียนได้อ่านงานเขียนที่เป็นบทร้อยแก้ว ได้แก่ วรรณคดีในบทเรียน ขาวและเหตุการณ์สำคัญ บทความ บันทึคดี สารคดี สารคดีเชิงประวัติ ตำนาน งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ เรื่องราวจากบทเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และหนังสือตามความสนใจ ส่วนบทอ่านที่เป็นบทร้อยกรอง ได้แก่ กลอนบทละคร กลอนเสภา กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และโคลงสี่สุภาพ เมื่อพิจารณารูปแบบของบทอ่านพบว่า บทอ่านประเภทขาว กลอนบทละคร กลอนเสภา กาพย์ยานี 11 และกาพย์ฉบัง 16 ไม่ปรากฏตามที่ระบุไว้ในสาระการเรียนรู้แกนกลาง แต่พบบทอ่านในรูปแบบของบทสนทนา บทวิทยุ บทโทรทัศน์ บทละครพูด และเพลงแทน จะเห็นได้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดกรอบตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง เพื่อให้ผู้สอนได้นำเนื้อหาตามหลักสูตรกำหนดไว้มาจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้บรรจุเนื้อหาของบทอ่านตามกรอบของหลักสูตร ซึ่งส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกันมาก ทั้งนี้เพื่อต้องการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยในด้านความรู้ ความสามารถ ความคิด และจิตใจ ให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างปกติสุข หนังสือเรียนจึงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้การจัดการศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรระดับชาติ และมีการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านรูปแบบ จุดมุ่งหมาย และคุณค่าของบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การศึกษาวิเคราะห์บทอ่าน หรือวรรณกรรมและวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สิ่งที่ต้องควรพิจารณาเป็นหลักสำคัญ คือ รูปแบบ จุดมุ่งหมาย และคุณค่าที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งฤดี ภูมศรี (2542 : 8) ที่สรุปว่า เรื่องราวที่นำมาสร้างให้ผู้เรียนอ่านนั้นจะต้องคำนึงถึงหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยมีจุดมุ่งหมายหรือสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การทำงานร่วมกัน การมีระเบียบวินัย ความขยันอดทน การรู้จักประกอบอาชีพ การรักษาวินัยธรรมไทย โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม และ 2) คำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ รูปแบบการนำเสนอจะต้องชวนอ่าน เลือกรสคำมาใช้ได้อย่างสร้างสรรค์และสละสลวย ผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้กลวิธีทางภาษาที่ดี ทำให้ผู้เรียนอ่านโดยรู้ความหมายในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างถ่องแท้

รูปแบบส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ สัดส่วนของเนื้อหา และจุดมุ่งหมายของบทอ่านเหมาะสมกับผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านภาษาไทย โดยมีความยากง่าย เอื้ออำนวยต่อการฝึกทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และเรียงลำดับจากง่ายไปยาก ซึ่งสอดคล้องกับ ปราณี ปราบิรูป และคณะ (2560 : 350) ที่กล่าวว่า หนังสือเรียนที่มีคุณภาพนั้นจะต้องเสนอเนื้อหาสาระโดยแบ่งเป็นหน่วย เป็นตอน หรือเป็นบทอย่างเหมาะสม การเรียงลำดับเนื้อหาสาระจะต้องมีความเหมาะสมตามหลักวิชาและตามธรรมชาติของการเรียนรู้ นอกจากนี้ การนำเสนอเนื้อหาในแต่ละเรื่องจะต้องมีความสอดคล้องกันระหว่างหัวข้อและเนื้อหาด้วย ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเหมาะสมกับความสนใจและระดับขั้นของผู้เรียนเป็นอย่างดี

ส่วนรูปแบบและเนื้อหาที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม คือ การเน้นรูปแบบหรือเรื่องราวด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่นำมาให้อ่านเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงตัวของผู้เรียน เช่น เรื่องเที่ยวทำเรือ เป็นเรื่องราวที่พรรณนาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นบริเวณท่าเรือโดยสารในภาคกลาง บางครั้งผู้เรียนในภาคอื่น ๆ อาจจะไม่มีความประทับใจหรือไม่มีประสบการณ์ร่วม ซึ่งจะทำให้การเข้าถึงและตีความได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริรัตน์ วงศ์สุวรรณ (2526 : 65-66) ที่พบว่า การยกตัวอย่างประกอบด้านเนื้อหาและวิธีการเขียนในหนังสือเรียนภาษาไทยยังไม่มีชัดเจนพอ นอกจากนี้ ชลธิรา สัตยารัตนา (2563 : 12) ได้ให้ความเห็นว่า โลกทัศน์และชีวทัศน์ของผู้เรียนในปัจจุบันได้พัฒนาไปมากกว่าตัวอย่างที่นำเสนอในบทเรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้น หนังสือเรียนจึงควรมีลักษณะเปิดกว้าง เสนอแนวทางในการเรียนรู้จากสื่อสารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และแยกแยะ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถออกแบบได้ทั้งโดยปัจเจกและกระบวนการมีส่วนร่วมกับสังคม เพราะโลกแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคปัจจุบัน อาจไม่ได้อยู่เฉพาะในหนังสือเรียนอีกต่อไป

รูปแบบร้อยกรองที่ปรากฏในบทอ่าน เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่เข้าใจง่าย ไม่ค่อยมีความซับซ้อน และเน้นการบังคับสัมผัสด้านฉันทลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ วลัยยา สืบบำรุงสาสน์ (2546 : 240) ที่พบว่า รูปแบบร้อยกรองที่ใช้ในหนังสือเรียนภาษาไทยของกระทรวง ศึกษาธิการ ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบคำประพันธ์แบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ซึ่งมีความเหมาะสมกับการถ่ายทอดความคิดผ่านเนื้อหาของบทร้อยกรอง เพื่อให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายคิดวิเคราะห์ตามได้ ดังนั้น การบรรจุเนื้อหาร้อยกรองในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” จึงค่อนข้างมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพราะมีการกล่าวถึงเรื่องราวที่ใกล้ตัวหรือสามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน เนื้อหาที่ทำให้ข้อคิดแก่ผู้เรียน มีคำสัมผัสคล้องจองกัน ทำให้ผู้เรียนจำข้อความได้ง่ายและไม่เบื่อหน่าย โอกาสที่ผู้เรียนจะนำข้อคิดที่มีอยู่ในบทร้อยกรองนั้นไปประยุกต์ใช้ได้ง่ายขึ้น ตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง ซึ่งบทอ่านในหนังสือเรียนนั้นมุ่งสอนคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับการสอนความรู้ทางภาษาไปพร้อมกัน

คุณค่าของบทอ่าน พบว่า บทอ่านมีคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นแหล่งให้ความรู้ และให้ข้อคิด คติเตือนใจ ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะหนังสือเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ ปราโมทย์ สกุลรักความสุข (2562 : 58) ที่สรุปว่า บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ช่วยในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เข้าใจที่ชัดเจนจากการอ่านเรื่องราวในตัวบท และได้มีการสอดแทรกความรู้และคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นต้นแบบให้ผู้เรียนได้รับรู้และปฏิบัติ หนังสือเรียนจึงมีคุณค่าและบทบาททั้งในการสร้างเสริมทักษะความรู้ด้านภาษาไทย และยังพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้ในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสัมพันธ์กับ ชุตินา ผ่าแพทย์ และ สมัย วรรณอุดร (2564 : 186) ที่ได้ศึกษาการขัดเกลาทางสังคมในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่า บทอ่านแต่ละเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงนัยสำคัญในการคัดสรร เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ซึมซับแง่คิดจากเนื้อหา เหตุการณ์ และพฤติกรรมของตัวละคร อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม หนังสือเรียนจึงมีส่วนช่วยในการขัดเกลาผู้เรียน ซึ่งนับว่าเป็นจุดมุ่งหมายของรัฐที่ได้พยายามปลูกฝังผ่านบทอ่าน

เมื่อพิจารณาคุณค่าของบทอ่านด้านการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบประเด็นในด้านไม่เรียนรู้ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อยู่อย่างพอเพียง มากที่สุด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ รังรอง เจริญวิจักขณ์ (2561 : 48-49) ที่ได้ทำการศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทยภาษาพาที: ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พบว่า ด้านการพัฒนาคุณภาพของคน หนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที เน้นประเด็นเรื่องการทำงานเป็นทีม

อย่างกระตือรือร้นในหนังสือเรียนทุกระดับชั้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิรัสชยาน์ ปกรณ์คุณารักษ์ (2557 : 180) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เน้นคุณลักษณะของผู้เรียนในด้านความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มากที่สุด

สรุปได้ว่า บทอ่านในหนังสือเรียนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการเรียนการสอน เพราะเป็นแหล่งขององค์ความรู้ มีหน้าที่สำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้อ่าน หนังสือเรียนจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ นอกจากนั้นยังต้องปรับปรุงไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา หลักสูตร และสภาพของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ในทุก ๆ มิติอีกด้วย การวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำข้อค้นพบที่ได้ ไปสู่การปรับปรุงคุณภาพหนังสือเรียนและบทอ่าน ในแง่ที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนของผู้สอนในชั้นเรียน หรือเพื่อที่จะได้เลือกใช้บทอ่านในหนังสือเรียนที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และมีคุณภาพ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดในการศึกษาต่อไป เป็นไปตามความมุ่งหวังของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ที่ว่า หนังสือเรียนชุดนี้ปลูกฝังวัฒนธรรมทางภาษาความเป็นชาติ ความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ความคิด ค่านิยม ตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปใช้พัฒนาตนเองได้ในชีวิตประจำวัน

2. ด้านความสอดคล้องของบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า เนื้อหาของบทอ่านซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ส่วนประกอบด้านความรู้ เป็นเนื้อหาที่ให้ความรู้ในด้านภาษาไทย และสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นประเด็นสำคัญ 2) ส่วนประกอบด้านทักษะ กระบวนการ เป็นเนื้อหาสร้างพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รู้จักใช้กระบวนการคิดที่หลากหลาย ย้ายและท้าทายให้คิดอย่างเป็นลำดับขั้น ตามความยากง่ายของระดับชั้น และ 3) ส่วนประกอบด้านคุณลักษณะ เป็นเนื้อหาสร้างการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ซึ่งจะเห็นได้จากบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นมีความสมบูรณ์ค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการสื่อสาร การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การให้คุณค่า การพัฒนาทักษะและการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

ทั้งนี้ก็คงเนื่องมาจาก ต้องการให้บทอ่านมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มาตรฐานและตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง และคุณภาพของผู้เรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้

รู้ภาษาไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำความรู้ไปใช้สื่อสารได้ ฝึกให้มีวิจารณญาณ พัฒนาความคิด วิเคราะห์ วิพากษ์ สังเคราะห์ได้ นอกจากนี้บทอ่านนี้เป็นบทอ่านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อันเป็นช่วงวัยที่ต้องเรียนรู้ในสิ่งที่หลากหลาย คณะกรรมการผู้จัดทำหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ชุดนี้ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความพิถีพิถันในกระบวนการสร้างบทอ่าน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์และคุณค่าต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งชุดิมา สัจจามันท์ และคณะ (2543 : 78) ได้อธิบายถึงหนังสือเรียนที่ดีมีคุณภาพนั้น จะต้องบรรจุเนื้อหาที่ครบถ้วนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในรายวิชาของหลักสูตรถูกต้องตามหลักวิชา สามารถพัฒนาความรู้และความคิด เสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน เหมาะสมกับความสนใจ และวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ ปริมาณเนื้อหาสาระต้องมีความเหมาะสมกับเวลาเรียนที่กำหนดในหลักสูตรด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของรังรอง เจริญวิจักขณ์ (2561 : 49-50) ที่พบว่า ในการจัดทำหนังสือเรียนภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการ โดยภาพรวมมีความสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และระดับหน่วยงานทางการศึกษาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

สำหรับบทอ่านที่ไม่เป็นไปตามที่สาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรได้กำหนดไว้เป็นเนื้อหากว้าง ๆ เพื่อเป็นกรอบให้ผู้สอนนำมาออกแบบและจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละบริบทของสถานศึกษา และบทอ่านนั้นอาจปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักข์ที่ใช้เป็นหนังสือเรียนวรรณคดีควบคู่กันในช่วงชั้นนี้ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) ได้อธิบายไว้ในแนวทางการใช้หนังสือเรียนว่า หนังสือชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาไทยจากการอ่านเรื่องที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน ทำให้ได้ศึกษาและเรียนรู้รูปแบบงานเขียนที่หลากหลาย ฉะนั้นการไม่ปรากฏรูปแบบของบทอ่านตามที่ระบุไว้ในสาระการเรียนรู้แกนกลาง จึงไม่เป็นเรื่องที่น่าเสียหายเท่าที่ควร เพราะบทอ่านในแต่ละระดับชั้นก็มีความเหมาะสมกับช่วงวัย และมีความสอดคล้องกับตัวชีวิตของระดับชั้นนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาบทอ่านในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 พบว่า บทอ่านทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะทางการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการแก้ปัญหา แต่ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี พบน้อยมากในบทอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับ ขนิษฐ ดาโอภา และไพโรจน์ เต็มเตชาติพงศ์ (2563 : 113-114) ที่พบว่า หนังสือเรียนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีน้อยมาก และในหนังสือบางเล่มไม่ปรากฏสมรรถนะในด้านนี้อีกด้วย

ดังนั้น ในการสร้างหรือปรับปรุงหนังสือเรียนภาษาไทย จึงต้องเพิ่มบทอ่านที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะในทุก ๆ ด้านตามหลักสูตรกำหนด และเพื่อให้สอดคล้องกับโลกปัจจุบันได้ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตในทุก ๆ มิติ ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ จึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีสมรรถนะ มีทักษะที่สนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2563 : 13) ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า ในการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาชาติครั้งต่อไป จะต้องพลิกโฉมแบบเรียนภาษาไทยให้มีมุมมองใหม่ ๆ ที่เปิดกว้างเข้ากับยุคสมัย อีกทั้งมีความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะเกิดจากระลอกคลื่นแห่งอนาคตในทุกรูปแบบ

การวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น เพื่อแสดงให้เห็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหนังสือทั้งในระดับนโยบาย ระดับหน่วยงานทางการศึกษา และระดับชั้นเรียน นำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของหนังสือเรียนให้มีความครอบคลุมและสมบูรณ์มากที่สุด สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น โดยเฉพาะครูผู้สอนจะต้องนำกระบวนการในหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิเคราะห์ต้องศึกษาวิธีการและรูปแบบการวิเคราะห์ที่หลากหลาย เพื่อการประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์บทอ่านต่อไป

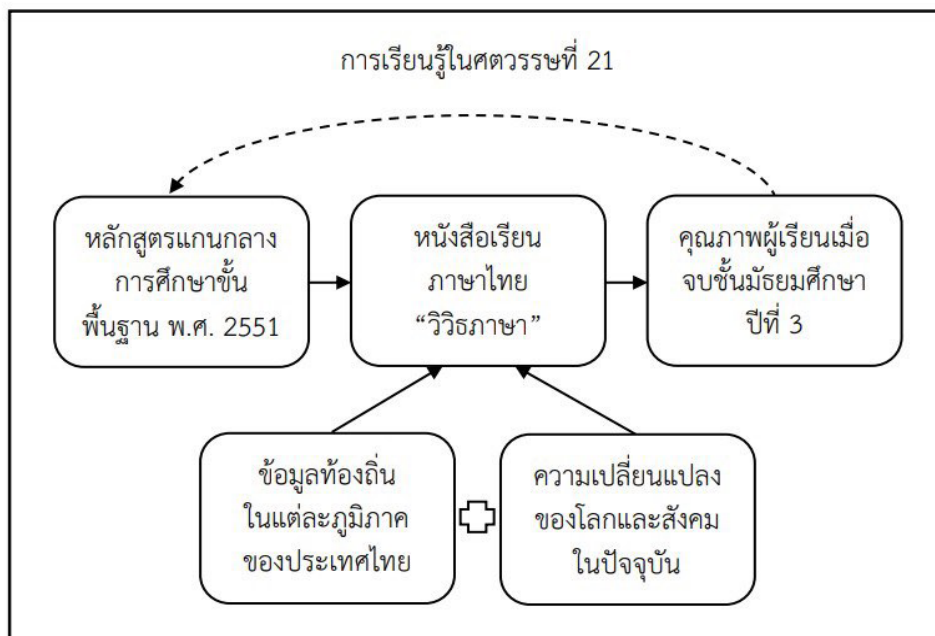
2. ผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บนฐานคิดตามขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งขอบเขตของการวิจัยจะเป็นตัวกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิเคราะห์วรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง “วิวิธภาษา” และ “วรรณคดีวิจิตร”

2. ควรมีการสำรวจความคิดเห็นจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิวิธภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น ผู้เรียนผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การวิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทย “วิธีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้พบ องค์ความรู้ใหม่ที่ใช้พัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ บทอ่านเป็นสื่อการเรียนรู้ ที่สำคัญและทรงคุณค่าในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ทักษะทางภาษาไทยในสาระอื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของบทอ่าน ยังไม่มีความหลากหลายในด้านการนำเสนอข้อมูลหรือบริบทท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย เรื่องเล่าและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้ค่อย ๆ เลือนไปจากการรับรู้ และถูกแทนที่ด้วยชุดข้อมูลจากภาค กลางในบทเรียน ดังนั้น บทอ่านที่สอดแทรกเรื่องราวในแต่ละท้องถิ่นจะช่วยหล่อหลอมวิธีคิด โลกทัศน์ ตลอดจนมุมมองและค่านิยมในสังคม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญ ของท้องถิ่นตนเอง สามารถเชื่อมโยงและผูกโยงไปสู่ท้องถิ่นอื่น ๆ ด้วยสำนึกในความเป็นไทย นอกจากนี้ ควรเพิ่มเรื่องราวเกี่ยวกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมยุคปัจจุบันในมิติด้านต่าง ๆ หรือ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นเข้าไปในบทอ่านด้วย อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทนและมีความหมาย สำหรับตนเอง เพื่อนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน สามารถดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ที่มีความพลิกผัน อย่างรวดเร็วและรุนแรงได้อย่างปกติสุข ตลอดจนตระหนักถึงความเป็นพลเมืองและพลโลก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ขจันุข ดาโอภา และไพโรจน์ เต็มเตชาตพิงศ์. (2563). การวิเคราะห์หนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 7(2), 102-118.
- จิรัชยาณัฏ ปรกรณ์คุณารักษ์. (2557). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2563). “ภาษาพาที” แบบเรียนภาษาไทยชุด “ภาษาเพื่อชีวิต” ในมุมมองของศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา. สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/Z1vXW>
- ชุติมา เผ่าแพทย์ และสมัย วรรณอุดร. (2564). การขัดเกลาทางสังคมในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย “วิถีภาษา” ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15(2), 174-187.
- ชุติมา สัจจานันท์ และคณะ. (2543). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย.
- นงศักรณ อุโฆษกิจ. (2540). การวิเคราะห์รูปแบบการเรียบเรียงความคิดที่ปรากฏในบทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราณี ปราบริปู และคณะ. (2560). แนวทางการสร้างหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 10(2), 346-363.
- ปราโมทย์ สกุลรักความสุข. (2562). บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทยกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 38(1), 43-60.
- รังรอง เจียมวิจักขณ์. (2561). การศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที : ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. *วารสารศิลปศาสตร์*, 18(2), 26-54.

- รุ่งฤดี ภูชมศรี. (2542). วิเคราะห์บทอ่านในหนังสือเรียนภาษาไทยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในฐานะวรรณกรรมสำหรับเด็ก. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรกมล สีหานาวี และมณฑา ชุ่มสุนทร. (2563). การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(3), 134-147.
- วัชรพล วิบูลยศรีน. (2561). วิถีวิทยาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลยา สีประเสริฐ. (2546). วิเคราะห์ร้อยกรองจากหนังสือเรียนภาษาไทยของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริรัตน์ วงศ์สุวรรณ. (2526). ความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้บริหาร เกี่ยวกับหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะพัฒนาเล่มหนึ่ง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วิวิธภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สกสศ. ลาตพรว.
- สุปราณี พนารัตน์. (2542). การวิเคราะห์วรรณกรรมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณสาร วิจักษ์ เล่ม 3 และเล่ม 4 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.